

**Pregó de Santa Tecla 1981,
per Alexandre Cirici**

Pregó

Símbol d'Universalitat

Jo no sé per què m'heu fet l'honor de triar-me per dirigir aquesta crida a la Il·lustre Ciutat de Tarragona. Però penso que si alguna raó hi ha és la voluntat de servei de tota la meva vida a Catalunya, i la sintonia d'aquesta voluntat amb una vibració nacional que és especialment viva a la vostra —i nostra— urbs tarragonina.

El meu sentiment respecte al País, ha estat sempre a l'antítesi de les ridícules estretors dels regionalismes. He volgut mesurar-lo sempre des d'una obertura universal. He estat sempre convençut que cap cultura, que cap poble no existeix si no té una vida internacional, en relació amb els altres, com cap home ni cap dona no poden viure si no és al si de la societat que els envolta.

I en aquest sentit, he vist sempre un gran símbol en aquesta Tarragona, alhora receptora i difusora d'universalitat. Receptora perquè ella fou el gran cap de pont de Roma, des del segle III abans de J.C. que ens vinculà amb l'espai geogràfic de les valors més elaborades, de l'eficàcia organitzativa, política, econòmica i jurídica, i de les valors culturals, literàries i artístiques d'abast més ampli.

També receptora, perquè tingué sens dubte un gran paper com a ciutat primera del país en la difusió del Cristianisme i perquè, segles més tard, després de la Conquesta de Ramon Berenguer III, sabia rebre i assimilar, també, valors obtinguts durant el pas de l'Islamisme.

D'altra banda, el seu paper difusor d'Universalitat li escaigué quan li calgué ésser capital de mitja Península, amb la demarcació del territori Citerior. Més tard, quan assumí una altra Capitalitat, com a Seu Primada de l'Església. Encara més tard, quan tingué un paper en l'expansió marítima dels catalans.

L'estimat Francesc Pujols, mestre meu en tantes coses, tenia la idea d'una Geografia Espiritual de Catalunya. És una idea de la qual sentimentalment no em sabia separar, i és per aquesta idea que Tarragona assumeix, per a mi, el caràcter no sols de realitat sinó de símbol de les vocacions més àmplies de la nostra terra.

La Tau de Santa Tecla

La festa que ens reuneix avui, aquí, sota el signe de la Tau de Santa Tecla, la veig així incrita com la festa d'una suma de les dues grans aportacions universals que havien de formar la contextura mental nostra. L'àmbit extens, polimòrfic i policultural de l'Imperi Romà, d'un dels poders més grans de la Història, i l'àmbit profund incisiu de la revolució cristiana representada per Santa Tecla, aquell antipoder que la veu femenina del Magníficat definia quan deia:

Deposuit potentes de sede
et exaltavit humiles

Tecla, per a mi, és una mica més que un nom, i no em plantejo les discussions entre els cultivadors de la Història i els de la Llegendària. Per a mi és un mite que puc assimilar amb un paisatge real perquè quan, dut per la meva devoció històrica, vaig visitar Anatòlia, fins a la Capadòcia, a la recerca de les nevades Portes de Ferro, extrem llunyà de l'expedició dels catalans a Orient, vaig poder visitar l'antiga Icònim, on se situa la conversió de Tecla per Sant Pau. Per cert que el nom corrupció d'Icònim, que avui donen els turcs a la ciutat, no goso ni pronunciar-lo, perquè en català sona com un equivalent xabacà de la paraula "broma".

Si podem pensar que una noia d'Anatòlia vingué a predicar entre nosaltres, amb singular fortuna, al costat del seu mestre, això no seria sinó un començament de les relacions dels catalans amb l'altre extrem de la Mediterrània, i no penso en la violència dels nostres exèrcits que s'hi passejarien amb Entença i Roger de Flor, sinó en fets de cultura com la fructífera presència a les terres asiàtiques de Ramon Llull, atret pel món armeni, el pas del cronista Ramon Muntaner i la meravellada evocació que Joanot Martorell faria d'aquell món al seu "Tirant lo Blanc".

Una Capitalitat

Dos segles més tard de l'època de Santa Tecla, el seu missatge tindria hereus heroics, com el bisbe Fructuós i els diaques Auguri i Eulogi,

el martiri dels quals és tradicionalment associat al vostre Amfiteatre, i alguna excel·lència tindrà, entre les altres, la vostra Seu, quan, al segle IV, un papa que es deia com el que us parla, el papa Sirici, en una decretal al bisbe tarragoní Himeri, es referia als bisbats que eren sufraganis del de Tarragona. Tarragona era, doncs, ja una metròpoli eclesiàstica.

El caràcter mític de la capitalitat romana de Tarragona devia ésser molt poderós perquè el comte Borrell II volgué prendre el títol de Príncep de Tarragona quinze anys abans d'iniciar la independència política de Catalunya (que començà, com és sabut, el 985, ben aviat farà mil anys) i es titulà així malgrat que Tarragona era encara, i ho seria fins al 1118, una ciutat abandonada i un lloc desert, en poder dels musulmans.

Conquerida, Tarragona esdevingué aviat un símbol de la independència del país. Els bisbats catalans depenien, al moment de la Conquesta, de la Seu metropolitana de Narbona, com els nostres convents, de Sant Víctor de Marsella o de Sant Rul d'Avinyó. El Conqueridor, Ramon Berenguer III, tingué interès a convertir el seu amic Oleguer en bisbe d'una Seu altre cop metropolitana, substituint, per tot Catalunya, la de Narbona.

Definitivament convertida en la capital espiritual de Catalunya des del segle XII, Tarragona participaria en la gran empenta expansiva dels catalans. El seu paper en favor de l'expansió el veiem representat amb episodis com el fet que fos en aquesta ciutat on fos decidida la conquesta de Mallorca per Jaume I i el fet que, quan hom demanà voluntaris per anar a viure a Sardenya, els tarragonins participessin àmpliament en l'aventura. Per això, la ciutat catalana de Sardenya, l'Alguer, encara que porti el sobrenom d'origen polític de "Barceloneta", és poblada principalment per descendents de Tarragona.

Ecós d'Àfrica i d'Àsia

Per a tots aquells que ens dediquem a la Història de l'Art, solament Tarragona ens té un interès únic, per la importància de les seves restes romanes i per la persistència vivent d'espais romans, com un carrer major que és un Decumanus o aquesta veïna plaça allargada, tan vivent, que, com la meravellosa Piazza Navona de Roma, és l'espai d'un vell circ.

Tarragona té una riquesa també única en la Necròpolis paleocristiana, i una esplèndida Seu medieval, però, com a mite de la ciutat, ens complau de fixar-nos, al costat dels grans monuments, en certs petits detalls que evoquen mons llunyans. Així, les esteles paleocristianes de

mosaics d'Option o d'Ampelius, que ens parlen del contacte amb el món de l'actual Tunísia, i aquells altres detalls, medievals, que revelen l'acolliment cultural de formes de l'art islàmic, que es convertiren en formes catalanes, després de la conquesta de Tarragona.

Detalls d'aquest caràcter són els entrellaçats calats dels òculs del claustre catedralici i els polilobulats de les seves * , temes pels quals ens arribarà l'art d'un univers cosmopolita, comú amb els grans centres de l'Egipte Copte, de la Síria postbizantina i de la florent Bagdad.

Però més significativa encara és la troballa de les rajoles triangulars de la Sala Capitular de la mateixa Seu, amb els seus temes d'animals fantasiosos, pintats amb esmalts verd de coure i morat de manganès sobre el fons blanc d'un vernís d'estany.

Constitueixen les més antigues ceràmiques esmaltades del país i representen una tècnica que també arribà a Tarragona a través del món islàmic. El seu origen és ben documentat. Sabem que al segle IX, a Bagdad, el famosíssim Harun es-Raschid obtingué, amb sorpresa, belles porcellanes decorades xineses que li portaren els seus marxants de les expedicions a l'Àsia Central, a allò que és ara el Turkestan xinès. Ningú no sabé imitar-ne la tècnica —que seria un secret, per als europeus, fins al segle XVIII— però sí que en van saber imitar l'efecte. En lloc del vernís de plom que feien servir els romans, que és transparent, descobriren el vernís d'estany, que és blanc, i, en cobrir amb ell les peces i decorar-les amb esmalts de color, imitaren l'efecte de la porcellana.

Aquest és l'invent que entrava a Catalunya per Tarragona, i que donaria als Països Catalans el monopoli de tota la ceràmica decorada d'Europa als segles XIII, XIV i XV, suplantant Màlaga, fins que, al segle XVI, ens prendrien el mercat els italians.

Tarragonins Il·lustres

M'he estès molt en l'evocació històrica, no solament per una deformació professional, sinó també perquè sóc molt conscient que *qui perd les arrels perd la identitat*.

El nostre jurament, que proclamem amb els mots d'Espriu d'ésser per sempre fidels al servei d'aquest poble, ens obliga a no oblidar-nos mai de les nostres arrels.

Però de res no servirien el culte al passat, el manteniment dels mites, el respecte a aquesta gran T que és la Tau de Santa Tecla i la inicial

* En el text original no hi consta cap paraula.

de Tarragona, el mateix servei d'aquest poble, si no ho féssim tot de cara al futur. A un futur que ha de néixer d'aquest difícil present que ens toca viure.

A la memòria de tots els grans hi ha l'enorme catàstrofe de la Guerra d'Espanya. A la memòria de tots, grans i joves, la dels quaranta anys horribles, de crueltat i d'estúpidesa, del llarg intent de genocidi del nostre poble.

Ara, que l'encara fràgil Democràcia, que volem cada cop més forta, ens permet de començar a desbrossar el camí de l'Autonomia, és hora d'esperança, però ens cal no oblidar el gran drama del qual l'hora d'avui ha nascut.

Abans de la catàstrofe, Tarragona havia donat homes amb un gran paper dins la cultura catalana, com el mític Josep YXART, realment fonamental per al gust i la mentalitat als volts del 1900. Tots els qui d'alguna manera exercim el paper de crítics, a la nostra cultura, el reconeixem com un antecessor i, després dels atacs que li dirigí l'orgull grotesc d'Eugeni d'Ors, el reivindicuem.

Cal recordar d'una manera destacada, entre els tarragonins il·lustres, Antoni Rovira i Virgili, que fou un mestre tan lluminós per a la gent de la meva generació. Vaig créixer a la llum dels seus estudis sobre els problemes de les Nacionalitats i és d'aquest ensenyament que deriva el meu entestament sobre el tema i el treball que d'aquí a pocs dies he de portar a l'Assemblea General del Consell d'Europa, a fi d'obtenir una resolució favorable als idiomes minoritaris del nostre continent.

La seva Història Nacional de Catalunya podrà ésser superada per noves recerques en els seus detalls, però romandrà com a quelcom de vàlid per sempre en tant que presa de consciència de la realitat del nostre grup humà i del seu paper al món. D'acord amb aquell aspecte simbòlic que identifiquem amb Tarragona tal com l'hem descrit, per a mi la transcendència del llibre no es troba en la pura consciència de la nació, sinó en el fet de definir-la dintre un ampli marc de relacions amb altres terres, amb mars diverses i amb sistemes diversos d'economia, d'organització social i de pensament.

Només el vaig conèixer personalment cap al tard, quan Rovira i Virgili, com jo, es trobava a l'exili, a Montpeller. El diàleg amb ell era difícil, a causa de la seva sordesa, però la seva humanitat sabia comunicar-se a través de la presència, en el marc deliciosament romàntic de la casa "Le chinois" on ell vivia, de cara a les vinyes i a les tofes de pins tan típiques del Llenguadoc, als afores de la ciutat mateixa on havia nascut Jaume I i on professaren un dia Ramon Llull i Arnau de Vilanova.

És curiós i significatiu que fos a l'exili on conegués de prop diversos grans tarragonins. Ens unia la mateixa fidelitat. També fou a Montpeller on vaig conèixer Pere Lloret i Ordeix, el que fou president de la Diputació i Alcalde de la Tarragona republicana, Diputat al Parlament de Catalunya i Director General d'Administració Local. El recordo com un home suau, educadíssim, mesurat en els moviments i en la veu. Encara el veig passant per la Rue Foch o per la plaça Jean Jaurés, amb aquell modest i pulcre vestit d'ala de mosca que portaven els nostres polítics d'abans, de Prat de la Riba a Nicolau d'Olwer. Al Lleguadoc era objecte d'un gran respecte i ens feia el servei de donar la imatge d'una Catalunya civilitzadíssima, en un moment en què el fons tan conservador de la societat francesa tendia a voler-nos atribuir una imatge de ferotgia.

Una de les realitats més belles de les ciutats de Catalunya, el Passeig Arqueològic de Tarragona, recordarà sempre el seu pas per l'Alcaldia de la ciutat. L'art li deu, també, la seva cura per un monument important com el Monestir de Santes Creus, que contribuí a dignificar com a President del seu Patronat.

També a Montpeller vaig conèixer el tarragoní Doctor Battestini, diputat al Parlament de Catalunya, germà del vostre màrtir Rafael Battestini, i per ell vaig sentir de prop la seva tragèdia. Precisament perquè Rafael Battestini, el Director de l'Hospital de Santa Tecla, no havia desenvolupat directament cap activitat política, és més significativa la gran injustícia de la seva mort. Els franquistes l'afusellaren el 22 d'abril del 1939 i amb aquest crim una vegada més afirmàvem la radical aliança que representaven, de la inhumanitat amb la mentida, de la injustícia amb l'estupidesa.

Visites a Tarragona

També vaig conèixer a l'exili un home que, sense ésser tarragoní de naixença, havia trobat a Tarragona l'ambient per a una gran tasca creadora. Em refereixo a l'excel·lent escultor Joan Rebull que, amb Ignasi Mallol, creà i dirigí l'enyorada Escola Taller d'Art de Tarragona. Rebull i jo visquérem, a París, a la mateixa casa, al 146 rue de Rennes, prop de Montparnasse. Era un home esplèndid i cordialíssim amb idees molt clares sobre l'art. Molts anys després vindríem plegats a Tarragona, com a components del Jurat de la medalla Tapiró, i aquest viatge em permetia de visitar alguns dels antics deixebles de l'Escola Taller. Convertits en advocats, metges o homes d'empresa, conservaven peces fetes a l'Escola, amb un criteri que les feia molt superiors a la majoria de les obres dels escultors professionals. Llavors vaig poder conèixer també,

de prop, el sentit de l'Escola Taller, integrada a la vida de la Ciutat i que, en estret contacte amb el municipi, intervenia en l'embelliment de les seves solucions urbanístiques.

Parlant d'aquesta visita a Tarragona amb Rebull, em plau d'evocar algunes de les meves moltes visites a la ciutat, que vaig conèixer, d'infant, com a alumne de l'Escola Blanquerna, acompanyat del gran pedagog Alexandre Galí, que hi havia viscut i li tenia una especial adoració.

Ell ens va fer conèixer les pedres il·lustres de la ciutat, però també un deliciós pescador, en Pau de la Platja, que ens va fer un meravellós plat de peix amb romescu, que no oblidaré mai.

Hi vaig venir també en plena guerra, precisament en un moment històric, la vetlla de la Batalla de l'Ebre, quan amb els ulls astorats veia les carreteres plenes de barques, que eren transportades cap al sud per preparar el pas del riu.

Hi vaig venir perquè jo, encara que molt jove, com a representant de la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya, formava part del Consell d'Educació Física i Esports de la Generalitat, que presidia Jaume Pi Sunyer Bayo. Allí, jo havia inventat un Pla Nacional d'Instal·lacions Esportives. La primera cosa que havíem fet era un concurs per premiar el millor projecte municipal d'instal·lacions per als esports. La Generalitat, com a premi, pagaria la seva construcció. El premi correspongué a Tarragona i jo vaig venir amb l'arquitecte Tintoré a conèixer l'indret on caldria bastir-les. Malauradament els esdeveniments de la guerra no permeteren de fer-ho possible.

Després del meu retorn de l'exili he vingut moltes vegades a Tarragona, per motius diversos, però sempre relacionats amb la cultura, com a jurat d'exposicions i premis, o com a conferenciant. I aquí em cal fer un homenatge a la Llibreria de la Rambla que, durant els anys negres, fou el refugi de tantes activitats literàries, artístiques i de consciència nacional i cívica, on cada vegada que hi venia tenia el plaer de viure un ambient d'entusiasme, de sinceritat i de voluntat de servei, que em donava confiança en el nostre futur com a poble.

No puc deixar de recordar també, ara que sóc entre vosaltres, la bona amistat dels meus companys al Senat, representants de Tarragona, amb els quals hem treballat junts tantes vegades, com Josep Antoni Baixeras i Sastre a la legislatura en què férem la Constitució, i, en l'actual, el brillant advocat Nadal, que a les seves intervencions parlamentàries barreja la humanitat sentimental amb l'habilitat jurídica.

Tarragona són uns homes. No és solament un indret ungit en la Història. Si li reconeixem una mena de capitalitat de l'esperit de grande-

sa no és sols pel passat. És per la grandesa de futur que ens han llegat els seus fills. No en va hem parlat d'Yxart, que era l'exigència del gust. De Rovira i Virgili, que era la força irradiant, expansiva del poble. De Pere Lloret, que era la lluita per la llibertat a la causa de les coses belles. De Battestini, que fou la fidelitat fins al sacrifici de la vida.

Sentit de la Festa

Avui ens reunim aquí per una festa. Per la Festa en singular. Per una Santa Tecla que encara que un dia pogués tenir, en el passat, la terrible "Rovinada", és una data d'alegria per a tothom.

Crisi i resurrecció

En el moment que vivim, les Festes estan patint. Unes es comercialitzen, com Nadal o els Reis. O àdhuc són estrictament comercials, com el dia del Pare o el de la Mare.

Altres són castigades pels costums. El cotxe familiar, la parcel·la, la residència secundària, disseminen la gent i buiden el contingut comunitari dels diumenges, de la Setmana Santa, de moltes festes majors. Hi ha una gran privatització de la vida, engendrada per la societat de consum.

El consum separa com els ritus uneixen. Pensem en els ritus hereditaris. El repic de campanes, la Cercavila, les sardanes, la processó, el ball, el sarau, els gegants, els cap-grossos, els castells, tot això fa poble, la comunitat crea l'escalf d'uns pels altres, sembla llavors de solidaritat entre tots aquells que després tindran els mateixos records d'infantesa.

Els ritus, allò que fa la Festa, són essencials per a fer Ciutat, i un país no seria més que un escampall de gent si la Ciutat no existís. El Civisme, la Civilitat, la Civilització, és la Ciutat, la Cives, qui els crea.

Donar nova vida a la Festa, fer-la més popular cada vegada, ja no és l'ocasió de lluïment per als poderosos sinó l'ocasió de llibertat creadora per a tots, això és, fer Ciutat.

Hi ha dues consignes del Consell d'Europa que ens vénen com l'anell al dit: Donar futur al nostre passat, n'és una. L'altra és: La Renaixença de la Ciutat.

Esperem que aquests dies de les festes de Tarragona serveixin per a orientar la imaginació. Potser seria bo que la Ciutat s'adonés de les possibilitats de la seva situació central dintre els Països Catalans. Que encarnés d'ells no les febleses però sí les virtuts. Ni botiguera poruga com Barcelona, ni enlluernada pels doblers com Ciutat de Mallorca, ni cridadera i inconstant com València, però sí, en canvi, seriosa com Barcelo-

na, plena de sentit de l'estètica com Ciutat de Mallorca i curulla de vitalitat com València.

Hem vist en la Tau de Santa Tecla un símbol de grandesa. Però grandesa, per a nosaltres, és capacitat de sumar fins i tot les coses més contradictòries.

Com en l'obra de Ramon Llull, de Rebelais, de Joyce, de Picasso, d'Henry Miller, la cultura més fecunda és la que més sap sumar les contradiccions.

La Ciutat és tot el contrari dels fanatismes que exclouen exigents i tancats. Per això és Ciutat en la mesura que sap nodrir aquesta manera d'ésser oberta a tots els vents. Al diàleg d'uns vents amb els altres.

En felicitar-vos, tarragonines i tarragonins, per la vostra Festa, us desitjo la Pau. No la Pau morta de la calma, sinó la del diàleg dels vents. Contra les explotacions, del del Nord amb el del Sud. Contra la guerra freda, del de l'Est amb el de l'Oest.

Bona Pau i Bona Festa!

ALEXANDRE CIRICI